

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Naujos ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimo vizijos“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2019/C 353/06)

Pranešėja **Judith VORBACH**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2019.1.24
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 32 straipsnio 2 dalis Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2019.7.2
Priimta plenarinėje sesijoje	2019.7.17
Plenarinė sesija Nr.	545
Balsavimo rezultatai (už/prieš/susilaikė)	159/2/9

Preambulė

Toliau pateikta nuomonė „Nauja ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimo vizija“ kartu su nuomone „Atsparesnės ir tvaresnės Europos ekonomikos kūrimas“ priklauso dviejų vienu metu rengiamų EESRK nuomonių savo iniciatyva rinkiniui, kuriuo siekiama tiesiogiai prisidėti prie naujos sudėties Europos Parlamento ir Europos Komisijos, pradėsiančių veiklą 2019 m., ekonominės darbotvarkės. Akivaizdu, kad reikia naujos Europos ekonominės strategijos: teigiamo naratyvo dėl būsimos ES ekonomikos plėtros pasaulyje, kuris padėtų didinti ES ekonomikos atsparumą ekonominiams sukrėtimams ir jos ekonominio modelio tvarumą (ekonominiu, socialiniu ir aplinkos požiūriu), taip sugrąžinant pasitikėjimą, stabilumą ir bendrą gerovę visiems europiečiams. Remiantis pastaraisiais metais pasiekta pažanga, ši strategija galėtų padėti pagrindą tolesnei ekonominei, fiskalinei, finansinei, socialinei ir politinei integracijai, būtinaai Europos ekonominės ir pinigų sąjungos tikslams pasiekti.

Dar 2014 m. EESRK buvo parengęs nuomonę apie EPS sukūrimą. Joje buvo pateiktas skirstymas į pinigų ir finansinį ramstį, ekonominį ramstį, socialinį ramstį ir politinį ramstį. Dėl kiekvieno atskiro ramsčio buvo priimtos papildomos nuomonės. Šiuo atveju taip pat išlaikoma ši keturių ramsčių struktūra, kad būtų galima apžvelgti EPS pažangą ir trūkumus bei galiausiai parengti rekomendacijų sąrašą, kuris bus pateiktas naujai Komisijai ir Europos Parlamentui, siekiant sukurti stiprią, įtraukią ir atsparią pinigų sąjungą. Apskritai EESRK ragina ES institucijas ir nacionalines Vyriausybes daug ryžtingiau imtis veiksmų reformuojant EPS, kad būtų galima sukurti geriau integruotą, demokratiškesnę ir socialiniu požiūriu labiau išsivysčiusią Sąjungą.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Kuriant EPS jau nemažai padaryta, tačiau visuose jos ramsčiuose vis dar reikia reikšmingai pasistūmėti į priekį. Tačiau būtina rūpestingai išlaikyti pusiausvyrą, nes pamiršus vieną ar kelis ramsčius galima pavojingai iškreipti padėtį. Visada reikia atsižvelgti ir į klimato kaitos sukeltus iššūkius. Be to, ramsčiai sąveikauja tarpusavyje. Pavyzdžiui, suteikus ekonominiam ramsčiui socialinę formą, išauga ir socialinis ramstis, ir atvirkščiai. Kai kurias konkrečias priemones galima priskirti skirtingiems ramsčiams.

1.2. Nors EPS sukurti būtina, vis dėlto tolesnę pažangą stabdo valstybių narių ginčas dėl tinkamos krypties. Prie niūrių ekonominių prognozių prisideda geopolitinis netikrumas ir planuojamas Jungtinės Karalystės išstojimas iš ES. Be to, milžiniškus iššūkius kelia skirtumai tarp valstybių narių, netolygus pajamų ir turto pasiskirstymas, klimato krizė ir numatomi demografiniai pokyčiai.

1.3. Įgyvendinant EPS būtinoji, tačiau ne vienintelė sąlyga yra atsparumas krizėms: šiuo atveju taip pat reikia teigiamos vizijos, kokia pateikta ES sutarties 3 straipsnyje. Atsižvelgdamas į dabartinę padėtį EESRK rekomenduoja laikytis šių prioritetų: tvarus ir integracinis augimas, nelygybės mažinimas, konvergencijos didinimas, našumo augimo ir konkurencingumo užtikrinimas remiantis strategijos „Europa 2020“ tikslais, geros sąlygos įmonėms ir investicijoms, kokybiniu požiūriu geros darbo vietos ir tinkamas darbo užmokestis, kova su skurdu ir socialine atskirtimi, stabilūs ir tvarumą užtikrinantys viešieji finansai, stabilus finansų sektorius ir 2030 m. darnaus vystymosi tikslų (TVT) bei Paryžiaus susitarimo dėl klimato kaitos tikslų įgyvendinimas.

1.4. Toliau pateikiama EESRK rekomendacijų dėl konkrečių EPS ramsčių apžvalga:

1.4.1. Stabilus pinigų ir finansinis ramstis kaip visos ekonominės plėtros pagrindas

- ECB: jo stabilizuojamojo vaidmens įtvirtinimas ir nepriklausomumo išsaugojimas.
- Ryžtingi žingsniai baigiant kurti bankų sąjungą ir kapitalo rinkų sąjungą laikantis šių prioritetų: stabilumo užtikrinimas pasitikėjimui sustiprinti, veiksmingas reguliavimas, rizikos pasidalijimo ir mažinimo pusiausvyra siekiant išvengti naujos naštos valdžios sektoriaus biudžetui krizės atveju, atsižvelgimas į socialines reguliavimo pasekmes, klimato srities tikslų įtraukimas, vartotojų apsauga.
- Bankų sąjunga: bendro pertvarkymo mechanizmo išsaugojimas ir Europos indėlių garantijų sistemos įgyvendinimas, diskusijų dėl struktūrinės reformos ir šešėlinio bankų sektoriaus atgaivinimas.
- Kapitalo rinkų sąjunga: prioritetų nustatymas, būtent priežiūros gerinimas, ES kredito reitingų agentūros sukūrimas, saugus turtas, suderinimo priemonės bankroto taisyklių srityje.
- Tarptautinės euro reikšmės stiprinimas remiantis stabilia, ekonomiškai stipria ir socialiai subalansuota EPS.

1.4.2. Stiprus ekonominis ramstis kaip gerovės ir socialinės pažangos pagrindas

- Ekonominio ramsčio stiprinimas siekiant sumažinti skirtumus tarp valstybių ir skatinant augimą, našumą ir konkurencingumą.
- Su pasiūla ir paklausa susijusių priemonių pusiausvyra, o tai šiuo metu reiškia paklausos didinimą, kai Europos semestre labiau atsižvelgiama į socialinių rodiklių suvestinę, stiprinamos tarifų sistemos ir socialinių partnerių autonomija, greitas Europos darbo institucijos įgyvendinimas ir auksinės investavimo taisyklės taikymas taip, kad nenukentėtų vidutinės trukmės finansinis ir fiskalinis stabilumas.
- euro zonos fiskalinių pajėgumų kūrimas, finansuojamas iš bendrų skolos vertybinių popierių, ir mokėjimų susiejimas su ekonominės ir socialinės struktūros stiprinimu. Šie pasiūlymai yra tik pirmieji žingsniai.
- Priemonės nesąžiningai konkurencijai mokesčių srityje švelninti ir užkirsti kelią mokesčių slėpimui bei vengimui.

1.4.3. Socialinio ramsčio kaip socialinės ir visuomeninės pažangos pagrindo taikymas.

- Aukšto apsaugos lygio būtiniausi socialiniai standartai valstybėse narėse.
- Pastangos rasti patikimo ekonomikos pagrindo ir tvirto socialinio matmens pusiausvyrą.
- Diskusijų apie ES finansų ministrą išplėtimas, atitinkamai į jas įtraukiant ES socialinių reikalų ir darbo ministrą.

1.4.4. Politinis ramstis kaip demokratijos, solidarumo ir vienybės pagrindas

- Didesnis Europos Parlamento ir socialinių partnerių bei kitų pilietinės visuomenės organizacijų įsitraukimas priimant pagrindinius sprendimus socialinės ir ekonominės politikos srityse.

- Solidarūs ir vieningi veiksmai, suteikiantys pagrindą ES gerovei bei taikai ir pagrindžiantys ES politinę ir ekonominę reikšmę tarptautiniame kontekste.
- Spartus ES valstybių narių, dar nepriklausančių euro zonai, prisijungimas prie euro zonos.

2. EPS įgyvendinimas – pasiekimai, iššūkiai ir tikslai

2.1. Įgyvendinant EPS jau nemažai nuveikta, todėl ji šiuo metu yra pagrįsta reikšmingu bendru teisyne. 2015 m. penkių pirmininkų pranešime pristatyti plataus užmojo planai sukurti EPS. 2019 m. Komisija paskelbė dokumentą „Europos ekonominės ir pinigų sąjungos stiprinimas: per ketverius metus nuo penkių pirmininkų pranešimo padaryta pažanga“ ⁽¹⁾, kuriame ji įvertino per tą laiką padarytą pažangą ir paragino valstybes nares imtis papildomų priemonių. EESRK pritaria šiam pasiūlymui. Tiek finansinio ir ekonominio ramsčių srityje, tiek socialinio ir demokratinio ramsčių srityje dar reikia daug nuveikti. EESRK ypač atkreipia dėmesį į tai, kad būtina užtikrinti pusiausvyrą tarp visų sričių, kurios įvairiai sąveikauja tarpusavyje.

2.2. Nors valstybės narės suinteresuotos, kad euras būtų išsaugotas, tolesnę integraciją stabdo valstybių narių ginčas dėl pageidaujamos krypties. Jis pasireiškia nesutarimais dėl rizikos pasidalijimo, kai ši rizika atsiranda dėl tarpvalstybinio lėšų pervedimo arba bendros atsakomybės. Kita vertus, jam priešpastatoma rizikos mažinimo strategija, kai kiekviena valstybė prisiima atsakomybę už prisitaikymą ir struktūrinius reformomis stengiasi užtikrinti ekonominį atsparumą. Tačiau nepakanka vien pabrėžti šią skirtį, nes dar atsiveria skirtingos partijų politikos ir pilietinės visuomenės perspektyvos. Vis dėlto, norint sukurti EPS, reikia suprasti, kad būtina pagrindą tinkamai bendrai atėičiai Europoje užtikrins solidarumas ir pasirengimas siekti kompromisų, nepaisant įvairių interesų ir požiūrių.

2.3. Dabartinės bendrosios ekonominės sąlygos yra sudėtingos. Po ilgai užsitęsiosios krizės EPS ekonomika nuo 2014 m. vėl įsibėgėjo, tačiau 2018 m. antrąjį pusmetį vėl ėmė lėtėti. Tai paskatino tokie veiksniai kaip prekybos ir ekonomikos vystymosi susilpnėjimas pasaulyje, neišspręsti prekybos konfliktai, taip pat vidiniai netikrumo veiksniai, pavyzdžiui, „Brexit“ as“. euro zonoje ekonomikos dinamika dar labiau susilpnėjo dėl išorės paklausos ir su konkrečiomis šalimis ir sektoriais susijusių veiksmų. Atrodo, kad santūrus ES ekonominis vystymasis tęsis toliau ⁽²⁾. Būsimiems iššūkiams būtų galima priskirti klimato krizę, technologinius pokyčius, protekcionizmą ir kibernetinius išpuolius, taip pat skaitmenines ir kriptovaliutas. Neseniai paskelbtame Europos strategijos ir politikos analizės sistemos (ESPAS) pranešime daroma išvada, kad pasaulio temperatūros kilimas, dėl kurio, be kita ko, gerokai sumažės našumas, yra pati opiausia šių dienų politinė problema, daranti didelį ekonominį ir finansinį poveikį ⁽³⁾.

2.4. Nors apskritai ES, palyginti su kitomis pasaulio šalimis, yra turtinga, nes jos bendrasis vidaus produktas (susumuotas ir skaičiuojamas vienam gyventojui) yra palyginti didelis, o užimtumo lygis pastaraisiais metais augo, vis dėlto socialinė nelygybė tarp regionų ir valstybių daro neigiamą poveikį visuomenės sanglaudai ⁽⁴⁾. 22 % ES piliečių gresia skurdas ir socialinė atskirtis. Daugelyje Pietų Europos šalių 2019 m. mokamas vidutinis realus darbo užmokestis yra mažesnis už 2009 m. realų darbo užmokestį, todėl socialiniais ir ekonominiais rodikliais pagrįstas gerovės lygis faktiškai vis labiau skiriasi ⁽⁵⁾. Taip pat daugelyje vietų vis dar smarkiai skiriasi moterų ir vyrų gaunamas darbo užmokestis, o didelė darbingų žmonių dalis patiria dirbančiųjų skurdą arba neturi darbo. Kalbant apie namų ūkių grynojo turto pasiskirstymą, ECB daro išvadą, kad euro zonoje yra iškreipta pusiausvyra ⁽⁶⁾. Todėl susidaro palankios sąlygos socialinei įtampai ir skaldančioms jėgoms veikti.

2.5. Būtina užtikrinti didesnę atsparumą krizėms, tačiau vien to nepakanka. Siekiant sukurti EPS reikia teigiamos vizijos, kokia pateikta ES sutarties 3 straipsnyje. Jame, be kita ko, kalbama apie konkurencingos socialinės rinkos ekonomikos, kuria siekiama visiško užimtumo ir socialinės pažangos, skatinimą ir apie aplinkos apsaugą. Atsižvelgdamas į dabartinę perspektyvą EESRK rekomenduoja užsibrėžti šiuos tikslus: tvarus ir integracinis augimas, socialinės ir ekonominės nelygybės mažinimas, konvergencijos didinimas, našumo augimo užtikrinimas ir konkurencingumo išsaugojimas remiantis strategijos „Europa 2020“ tikslais, kurie apima ir „ne vien tik BVP“ tikslus ⁽⁷⁾, tinkamos sąlygos įmonėms ir investicijoms, kokybiniu požiūriu geros darbo vietos ir tinkamas darbo užmokestis, kova su skurdu ir socialine atskirtimi, stabilūs ir tvarumą užtikrinantys viešieji finansai, stabilus finansų sektorius ir 2030 m. darnaus vystymosi tikslų (DVT) bei Paryžiaus susitarimo dėl klimato kaitos tikslų įgyvendinimas. EESRK taip pat atkreipia dėmesį į savo parengtą nuomonę savo iniciatyva „Atsparesnės ir tvaresnės Europos ekonomikos kūrimas“.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_en

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_en

⁽³⁾ ESPAS, *Global Trends to 2030, Challenges and Choices for Europe*, 2019 m. balandžio mėn., <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/node/1362>

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_lt.pdf

⁽⁵⁾ ETUC, *Benchmarking Working Europe 2019*.

⁽⁶⁾ Europos Centrinis Bankas, *The Household Finance and Consumption Survey: results from the Second wave*, Nr. 18 / 2016 m. gruodžio mėn.

⁽⁷⁾ EESRK nuomonė OL C 177, 2016 5 18, p. 35.

3. Pinigų ir finansinis ramstis – ekonominės plėtros pagrindas

3.1. EESRK pabrėžia reikšmingą stabilizuojamąjį ECB vaidmenį krizės atveju. Vien Europos Centrinio Banko pirmininkui paskelbus, kad prireikus bus superkamos valstybių obligacijos (vienakrypčių pinigų politikos sandorių programa), rinkos nusiramino. Infliacijos tikslui pasiekti nustatyta kiekybinio skatinimo programa nuo 2015 m. prisidėjo prie tolesnio palūkanų mažinimo, todėl išaugo galimybės pasinaudoti likvidžiuoju turtu. Tai, kad bankai šiuo metu laiko lėšas ECB, net jei palūkanos yra neigiamos, rodo, kad būtina stiprinti EPS ekonominį ramstį. Be to, EESRK ragina įtvirtinti ECB, kaip paskutinio skolintojo, vaidmenį. Reikia išsaugoti ECB nepriklausomumą.

3.2. Kaip matyti iš ECB tyrimo, EPS finansų sektorius patenkinamai atlieka MVĮ finansavimo funkciją⁽⁸⁾. Šiuo metu MVĮ nurodoma pagrindinė problema yra kvalifikuotų darbuotojų ir patyrusių vadovų trūkumas, taip pat sunkumai, susiję su klientų paieška, o menkos galimybės gauti finansavimą laikomos nedidele problema. Kai kurių valstybių narių įmonės su šia problema susiduria dažniau, tačiau ir šiose šalyse jaučiama sumažėjusi įtampa. Tyrimas pagrįstas 11020 euro zonos įmonių apklausa, iš kurių 91 % turi mažiau kaip 250 darbuotojų. EESRK pabrėžia stabilus finansavimo pagrindo reikšmę ir didžiosioms įmonėms.

3.3. EESRK primygtinai ragina ES institucijas nuosekliai kurti bankų sąjungą ir kapitalo rinkų sąjungą, taip sudarant sąlygas visiškai įveikti finansų krizę ir sukurti atsparią EPS, kurioje būtų visiškai atkurtas pasitikėjimas. Tokiu atveju reikia užtikrinti rizikos pasidalijimo ir mažinimo pusiausvyrą, kad būtų užkirstas kelias valdžios sektoriaus biudžeto išnaudojimui krizės atveju, nesvarbu, ar nacionaliniu, ar Bendrijos lygmeniu. Reguluojant finansų rinkas prioritetas turi būti teikiamas veiksmingumui, o ne sudėtingumui. Be to, reikia atsižvelgti į socialines reguliavimo pasekmes ir didesnę svarbą teikti vartotojų apsaugai.

3.3.1. Europos Sąjungoje, palyginti su JAV, daug dažnesnis finansavimas banko paskolomis nei nuosavo kapitalo finansavimas. EESRK pasisako už finansavimo šaltinių diversifikavimą ir už didesnę rizikos paskirstymą, o tai reiškia, kad ES reikės skirti daugiau dėmesio nuosavo kapitalo finansavimui.

3.4. EESRK atkreipia dėmesį į bankų sąjungos srityje padarytą pažangą ir pabrėžia teigiamą Komisijos vaidmenį. Tačiau, nors tvirtinama priešingai, vis dar nėra bendro valstybių narių sprendimo, kaip Europos stabilumo mechanizmą (ESM) panaudoti kaip bendro pertvarkymo mechanizmo (bendro pertvarkymo fondo) apsidraudžiamąją priemonę. Be to, valstybės narės dar kartą atmetė neatidėliotinus papildomus veiksmus, skirtus bendrai indėlių garantijų sistemai (IGS) įgyvendinti.

3.4.1. EESRK mano, kad jau seniai reikėjo priimti konkretų IGS tvarkaraštį⁽⁹⁾. Norint ESM panaudoti kaip bendro pertvarkymo fondo apsidraudžiamąją priemonę, EESRK dar rekomenduoja sustiprinti bendro pertvarkymo fondą, socialiniu požiūriu priimtiniu būdu sumažinti neveiksnių paskolų kiekį ir priimti griežtą minimalių nuosavų lėšų ir išpareigojimų reikalavimą (MREL)⁽¹⁰⁾. Be to, kuriant bankų sąjungą būtina toliau nuosekliai taikyti priemones prieš pinigų plovimą⁽¹¹⁾. Būtina vėl atgaivinti diskusijas apie struktūrinę bankų reformą, kad rizika būtų sumažinta iki priimtino dydžio. EESRK tai pat rekomenduoja daugiau dėmesio skirti būtinybei reguliuoti šešėlinių bankų sektorių.

3.4.2. EESRK pabrėžia ankstesnį reikalavimą, kad bankų sąjungos ramsčių stiprinimas ir konsolidacija turi būti derinami su darnaus vystymosi tikslų (DVT) ir Paryžiaus susitarimo dėl klimato kaitos įgyvendinimu. Atsižvelgiant į kapitalo reikalavimus reikia numatyti palankesnes sąlygas ekologinėms investicijoms ir įvairioms nesudėtingoms, įtraukioms ilgalaikėms paskoloms, pirmiausia tuomet, kai jos susijusios su efektyviu energijos vartojimu, atsinaujinančiųjų išteklių energija ir pan.

3.5. Sukūrus kapitalo rinkų sąjungą bus sušvelnintos sukretimų pasekmės ir skatinamos įmonių investicijos bei didinamas konkurencingumas⁽¹²⁾. Kitaip nei bankų sąjunga, kuri grindžiama aiškiai apibrėžtais ramsčiais, kapitalo rinkų sąjunga apima labai daug skirtingų iniciatyvų, pavyzdžiui, Finansinių priemonių rinkų direktyvą (FPRD), Mokėjimo paslaugų direktyvą ar visos Europos asmeninės pensijos produktą (PEPP). Sunku pateikti galutinį bendrą vertinimą, tačiau EESRK rekomenduoja šiuos formavimo principus: pirma, reikia sutelkti dėmesį į pagrindinius projektus. Prioritetas turėtų būti teikiamas priežiūros gerinimui. Be to, Komisija turėtų vėl paskatinti diskusijas dėl ES reitingų agentūros sukūrimo. Saugaus turto klausimu EESRK susidomėjęs laukia Komisijos pasiūlymo. Antra, reikia siekti suvienodinti bankroto taisykles ir įmonių mokesčius. Šiuo požiūriu EESRK palankiai vertina veiksmus kuriant bendrą įmonių pelno mokesčio bazę, be to, reikia sparčiau įgyvendinti atitinkamas kovos su nesąžininga konkurencija mokesčių srityje priemones.

⁽⁸⁾ Europos Centrinis Bankas, Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area, 2018 m. balandžio–rugsėjo mėn., 2018 m. lapkričio mėn.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė OL C 237, 2018 7 6, p. 46.

⁽¹⁰⁾ Europos stabilumo mechanizmo reformos sąlygų dokumentas, 2018 12 04.

⁽¹¹⁾ Euro grupės ataskaita vadovams dėl EPS stiprinimo, 2018 12 04.

⁽¹²⁾ Capital Markets Union. Commission contribution to the European Council CMU (21/22 March 2019).

3.6. EESRK palankiai vertina iniciatyvą, kuria siekiama sustiprinti tarptautinį euro, kuris šiuo metu po JAV dolerio yra antra pagal svarbą valiuta, vaidmenį. Europos Komisija rekomenduoja sukurti EPS ir bankų sąjungą bei kapitalo rinkų sąjungą, taip pat imtis papildomų iniciatyvų finansų sektoriuje ir labiau naudoti eurą energijos, žaliavų ir transporto srityse ir užtikrinti, kad strateginiais ir ekonominiais klausimais ES kalbėtų vienu balsu. Tačiau EESRK atrodo, kad šių priemonių nepakanka. Socialinė sanglauda, stipresnė ekonominė konvergencija ir galia bei konkurencingumo ir inovacijų skatinimas taip pat sudaro būtina pagrindą tinkamai plėtrai, vadinasi, ir svarbesniam euro vaidmeniui pasaulyje. EESRK atkreipia dėmesį į savo nuomonę „Tarptautinio euro vaidmens stiprinimas“.

4. Ekonominis ramsis – gerovės ir socialinės pažangos pagrindas

4.1. ECB pinigų politika vienodai taikoma visoms euro zonos šalims, tačiau gali išsivyrta disbalansas užsienio prekyboje, valstybės išgyvena skirtingus ekonominio ciklo laikotarpius ir yra nevienodai pasirodę sukrėtimams. Tačiau kartu euro zonos valstybės negali pasinaudoti pavienės valstybės narės pinigų ir valiutos kurso politika. Todėl reikia išplėsti ekonominį ramsį, kad būtų galima remti investicijas į tvarų augimą, privatų vartojimą, taip pat našumą ir konkurencingumą. Tokiu atveju būtina subalansuoti su pasiūla ir su paklausa susijusias priemones. Dėl privataus vartojimo ir investicijų Komisija 2019 m. ir vėliau tikisi teigiamo ekonomikos augimo ⁽¹³⁾. EESRK rekomenduoja sustiprinti šiuos impulsus.

4.2. Europos semestras atlieka reikšmingą vaidmenį skatinant makroekonominį suvienodinimą. EESRK palankiai vertina Komisijos ketinimą labiau atkreipti dėmesį į Europos socialinių teisių ramstį numatytą socialinių rodiklių suvestinę. Socialinė apsauga didina pasitikėjimą finansiškai užtikrinta ateitimi ir daro teigiamą poveikį bendrajai paklausai. EESRK taip pat ragina pasinaudoti Europos semestru teikiant pasiūlymus dėl papildomų atsparumo kriterijų, skirtų socialinės nelygybės šalinimui ir klimato apsaugai, taikymo.

4.3. Pakankama perkamoji galia atsiranda tuomet, kai yra darbo vietų su tinkamu darbo užmokesčiu. Tačiau tam kliudo tai, jog vidutinis realusis darbo užmokestis linkęs augti lėčiau už našumą ⁽¹⁴⁾. Todėl EESRK rekomenduoja stiprinti tarifų sistemas ir socialinių partnerių autonomiją. Sąžiningai konkurencijai užtikrinti turi būti vykdomas galiojančių būtiniausių standartų taikymas visiems darbuotojams. Be to, turėtų būti apsvaistyta galimybė nustatyti ES lygmeniu turimas priemones ir sistemą, pagal kurias būtų teikiama parama ir gairės valstybėms narėms, kuriančioms minimalių pajamų sistemas. Greitai įsteigus planuojamą Europos darbo instituciją būtų padarytas reikšmingas žingsnis kovoje su nesąžininga konkurencija.

4.4. Investicijos į socialinius būstus, švietimą, mokslinius tyrimus, skaitmeninį, klimato apsaugą, tvarų judumą ir atsinaujinančiąją energiją ne tik skatina ekonomikos augimą ir yra svarbi ekonominės politikos priemonė, bet ir užtikrina gamybos pajėgumus būsimai gerovei ir konkurencingumui ⁽¹⁵⁾. Nors Europos strateginių investicijų fondas (ESIF) yra žingsnis teisinga kryptimi, tačiau vis dar labai reikia imtis veiksmų. Pavyzdžiui, viešosios grynosios investicijos, apskaičiuotos procentine išraiška nuo BVP, euro zonoje išlieka apie nulį. Svarbus žingsnis būtų pagerinti fiskalinės politikos valdymą.

4.5. Šiuo atveju pakanka galimybių imtis priemonių nekeičiant pirminės teisės. SESV nurodoma, kad pagrindinis ES ekonominės politikos tikslas yra išlaikyti stabilias kainas. Tačiau šio tikslo reikia pasiekti remiantis subalansuotu ekonomikos augimu, konkurencinga socialine rinkos ekonomika, kuria siekiama visiško užimtumo ir socialinės pažangos, taip pat griežtai saugant aplinką ir gerinant aplinkos kokybę. Tokiu būdu išreikšta ekonominės politikos strategija galima atsižvelgti tiek į su pasiūla, tiek į su paklausa susijusius komponentus, todėl stabilumo paktą galima laikyti ir augimo paktu. Tačiau užtikrinant, kad valstybės narės negalėtų išvengti atsakomybės viena kitos atžvilgiu, visa struktūra buvo dar labiau sugriežtinta fiskaliniu susitarimu ir vadinamaisiais dviejų bei šešių dokumentų rinkiniais. Į tai atsižvelgdamas EESRK rekomenduoja viešųjų investicijų atveju taikyti aukšnę taisyklę taip, kad nenukentėtų vidutinės trukmės finansinis ir fiskalinis stabilumas ⁽¹⁶⁾. Ji padėtų užtikrinti, kad būsimos viešosios investicijos išliktų reikalaujamame lygyje (laikantis taisyklių dėl deficito).

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_en

⁽¹⁴⁾ Europos Komisija, 2019 m. metinė augimo apžvalga.

⁽¹⁵⁾ IMF *direct*, 2014 m.; OECD Economic Outlook, 2016 m. birželio mėn..

⁽¹⁶⁾ Truger, Achim (2018): Fiskalpolitik in der EWU. Reform des Stabilitäts- und Wachstumspakts nicht vergessen! [Fiskalinė politika EPS. Nepamirškime reformuoti Stabilumo ir augimo paktą!] WISO direkt, Friedrich-Ebert-Stiftung, Bona.

4.6. Igyvendinant EPS būtina turėti bendrus fiskalinius pajėgumus euro zonoje. EESRK pasisako už bendrą ES euro zonos biudžetą, kurį būtų galima finansuoti iš bendrų skolos vertybinių popierių. Be to, reikėtų atgaivinti diskusijas apie Europos finansų ir ekonomikos ministrą⁽¹⁷⁾, kuris būtų atskaitingas Europos Parlamentui. EESRK pabrėžia, kad mokėjimai turi būti susieti su ekonominės ir socialinės struktūros stiprinimu. Šia prasme būtina apibrėžti sąvoką „struktūrinės reformos“. Taikant priemones, susijusias su 2021–2027 m. daugiamečiu finansine programa (DFP)⁽¹⁸⁾, būtina išsiaiškinti santykį su struktūriniais ir investicijų fondais.

4.6.1. 2021–2027 m. daugiamečiu finansinėje programoje Komisija siūlo sukurti Europos investicijų stabilizavimo priemonę, kuri būtų taikoma reaguojant į sukrėtimus konkrečioje šalyje. Tačiau numatytų 30 mlrd. EUR toli gražu nepakanka, kad būtų padarytas stabilizuojamasis poveikis. Be to, EESRK labai apgailestauja, kad 2018 m. gruodžio mėn. euro zonos aukščiausiojo lygio susitikime nebuvo kalbama apie tokio pobūdžio stabilizavimo komponentą. Tačiau buvo paskelbta, kad bus suderinti konvergencijos ir konkurencingumo biudžetinei priemonei skirti rodikliai⁽¹⁹⁾. Komisija ragino tai padaryti iki 2019 m. birželio mėn. euro zonos aukščiausiojo lygio susitikimo ir pareiškė esanti pasirengusi pateikti naują pasiūlymą dėl reguliavimo⁽²⁰⁾. EESRK mano, kad tai galėtų būti galima euro zonos biudžeto kontūrai, ir apsvarstys šios planuojamos priemonės ekonominį ir socialinį poveikį.

4.6.2. Kaip kita EPS fiskalinių pajėgumų forma galėtų būti nurodomas nedarbo (per)draudimas, kurio ilgalaikį finansavimą būtų galima užtikrinti remiantis kriterijais, kurie dar turi būti nustatyti. Ekonominio sukrėtimo atveju būtų galima sušvelninti neigiamas krizės pasekmes. Be to, reikia stiprinti nacionalines automatines stabilizavimo priemones, pavyzdžiui, taikomas nacionalinėms draudimo sistemoms. EESRK mano, kad būtina toliau plėtoti idėją apie tinkamų principų nustatymą nacionaliniam nedarbo draudimui. Tokiu būdu būtų faktiškai pagerintas gyvenimo ir darbo sąlygos, be to, būtų sustiprintos nacionalinės automatines stabilizavimo priemonės.

4.6.3. Be to, planuojama iš dalies pakeisti Europos stabilumo mechanizmo sutartį, ir Komisija ragina tai padaryti valstybių ir Vyriausybių vadovus. Be bendros Bendro pertvarkymo fondo finansinio stabilumo stiprinimo priemonės, turėtų būti, be kita ko, imamasi derinimo prevenciškai suteiktos finansinės pagalbos srityje ir užtikrinamas tinkamas sąlygų lygis. Taip pat numatytos naujos Europos stabilumo mechanizmo ir Komisijos bendradarbiavimo sąlygos⁽²¹⁾. EESRK išpėja dėl griežtesnio prevenciškai suteiktos finansinės pagalbos susaistymo *ex ante* sąlygų, kurios sumažintų šios priemonės stabilizuojamąjį poveikį.

4.7. Kuriant EPS taip pat negalima pamiršti mokesčių politikos. ES lygmeniu kasmet gali susidaryti 825 mlrd. EUR nuostolis dėl nesurinktų mokesčių⁽²²⁾. Pavyzdžiui, apskaičiuota, kad prieš priimant išsamias kovos su mokesčių vengimu priemones Europos Sąjungoje su tarptautinėmis įmonėmis siejama mokesčių bazės erozija (BEPS) ir pelno perkėlimas galėjo siekti 50–70 mlrd. EUR, arba 0,3 % ES BVP⁽²³⁾. Vis dėlto mokesčių vengimas vis dar išlieka didelė problema, kurią reikia spręsti. Be to, Europoje darbu tenkanti mokesčių našta ir socialinės įmokos yra didžiausios pasaulyje. Šių nuostolių būtų galima išvengti kovojant su agresyviu mokesčių vengimu ir mokesčių sukčiavimu ir naikinant specialias Vyriausybių ir mokesčių institucijų priemones⁽²⁴⁾, kurias būtų galima laikyti mokesčių rojų ypatybėmis, taip pat būtų galima sukurti platesnį pagrindą viešosioms investicijoms ir socialinės infrastruktūros plėtrai ir klimato kaitos pasekmių švelninimą bei tvariam realiosios ekonomikos ir finansų sektoriaus stabilizavimui.

4.7.1. EESRK labai susidomėjęs atkreipia dėmesį į Komisijos komunikatą dėl nuostatos dėl pereinamojo laikotarpio pagal ES sutarties 48 straipsnio 7 dalį, be kita ko, mokesčių politikoje. Ja būtų galima paskatinti reformą, pagal kurią būtų galima priimti sprendimus kvalifikuota balsų dauguma. Be to, būtina toliau nuosekliai skatinti iniciatyvas, skirtas mokesčių sukčiavimo ribojimui ir nesąžiningos konkurencijos panaikinimui pelno mokesčio srityje. EESRK atkreipia dėmesį į savo nuomonę „Bendrajai rinkai kylantys pavojai ir kliūtys“⁽²⁵⁾. EESRK palankiai vertina pasiūlymą, kad taikant DFP tam tikri mokesčiai turi būti renkami tiesiogiai į ES biudžetą, kad padidėtų jos nuosavi ištekliai.

5. Socialinis ramstis – socialinės ir visuomeninės pažangos pagrindas

5.1. Tvarus pinigų ir finansų politikos ramsčio bei ekonominio ramsčio formavimas taip pat stiprina socialinį EPS pamatą. Ligšioliniuose argumentuose buvo minimi keli komponentai, kurie sustiprintų socialinį ramstį. Pavyzdžiui, įtraukus socialinių rodiklių suvestines į Europos semestrą, toliau būtų stiprinami tokie kriterijai kaip konvergencijos didinimas minimalių pajamų arba minimalaus darbo užmokesčio srityje ir (jaunimo) nedarbo mažinimas.

⁽¹⁷⁾ COM(2017) 823 final.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 321 final.

⁽¹⁹⁾ Euro zonos aukščiausiojo lygio susitikimo pareiškimas, 2018 m. gruodžio 14 d..

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_en

⁽²¹⁾ Europos stabilumo mechanizmo reformos sąlygų dokumentas, 2018 12 04.

⁽²²⁾ Europos Parlamento socialistų ir demokratų frakcijai skirtas Richard Murphy pranešimas <http://www.taxresearch.org.uk/Documents/EUTaxGap-Jan19.pdf>

⁽²³⁾ EESRK nuomonė ECO/491 „Apmokestinimas – balsavimas kvalifikuota balsų dauguma“, dar nepaskelbta OL.

⁽²⁴⁾ Komisijos sprendimas dėl valstybės pagalbos SA.38375, kurią Liuksemburgas suteikė bendrovei „Fiat Finance“, SA.38374, kurią Nyderlandai suteikė bendrovei „Starbucks“, SA.38373, kurią Airija suteikė bendrovei „Apple“, SA.38944, kurią Liuksemburgas suteikė bendrovei „Amazon“.

⁽²⁵⁾ OL C 125, 2017 4 21, p. 8 (3.6 punktas apie mokesčių politiką).

5.2. EESRK mano, kad valstybėse narėse pagerinus ir įgyvendinus socialinius būtiniausius standartus remiantis bendra Europos sistema su aukšto lygio apsauga būtų reikšmingai prisidėta prie socialinės konvergencijos didinimo. EESRK norėtų atkreipti dėmesį, kad toks socialinės konvergencijos didinimas siekiant geresnių gyvenimo ir darbo sąlygų turėtų būti grindžiamas tvariu augimu, kokybiniu požiūriu geromis darbo vietomis ir konkurencinga verslo aplinka ir galėtų būti gerinamas ieškant patikimo ekonomikos pagrindo ir stipraus socialinio matmens pusiausvyros.

5.3. Reikia užtikrinti socialinių ir finansinių klausimų pusiausvyrą. Todėl diskusijas dėl Europos ekonomikos ir finansų ministro reikėtų papildyti diskusija dėl pakankamų išteklių turinčio už darbo ir socialinius reikalus atsakingo Komisijos nario, kuris, be kita ko, būtų atsakingas už Europos socialinių teisių ramsčio stebėseną.

6. Politinis ramstis – demokratijos, solidarumo ir vienybės pagrindas

6.1. Didėjanti ekonominė nelygybė, sumažėjusi gerovė ir neigiamos perspektyvos ateityje gali svariai lemti tai, kaip pilietinė visuomenė apskritai vertins ES. EESRK mano, kad kitų trijų ramsčių stiprinimas pagal pirmiau aprašytus pasiūlymus yra svarbi ir būtina sąlyga informuotumui apie politinius ramsčius didinti. Tai yra labai svarbu, norint stiprinti piliečių pasitikėjimą ES.

6.2. Deja, Europos Parlamentas ir Europos semestre dalyvaujantys socialiniai partneriai nėra pakankamai įtraukti į perviršinio deficito procedūras arba į ESM priemonių taikymą. Tai taip pat sustiprina išcentrines jėgas, nes vertinimas, ar, pavyzdžiui, valstybė nesilaiko deficitui keliamų kriterijų arba kokias struktūrines reformas būtina įgyvendinti, turi visuomeninių ir su turto paskirstymu susijusių pasekmių. EESRK primygtinai ragina į pagrindinių ekonominės ir socialinės politikos sprendimų priėmimą visapusiškai įtraukti ne tik Europos Parlamentą, bet ir nacionalinius parlamentus, socialinius partnerius ir kitas pilietinės visuomenės organizacijas. Tik šitaip užtikrinama, kad bus atitinkamai apibrėžti ne tik nacionaliniai interesai, bet ir įvairios partijų bei pilietinės visuomenės perspektyvos.

6.3. Šiuo metu iš 28 ES valstybių narių tik 19 yra euro zonos narės. Tačiau norint sukurti pinigų sąjungą reikia į euro zoną priimti tas valstybes, kurios iki šiol jai nepriklauso. Tai reikia padaryti kiek galima greičiau, tačiau ir pačios valstybės turėtų imtis ryžtingų priemonių. Dauguma euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių piliečių taip pat mano, kad bendri pinigai daro teigiamą ekonominį poveikį ⁽²⁶⁾.

6.4. EESRK primena, kokią reikšmingą vaidmenį atlieka bendri ES valstybių narių veiksmai ir jų vienybė geopolitiniame kontekste. Solidarumas, gebėjimas siekti kompromisų ir vieninga pozicija sudaro ES gerovės bei taikos ir šiais principais pagrįstos ES tarptautinės reikšmės bei konkurencingumo pagrindą. Pirmiausia tai pasakytina apie socialinės ir ekonominės politikos struktūrą. Todėl EESRK ragina Tarybą ir Komisiją pateikti ryžtingą veiksmų planą ekonominei ir pinigų sąjungai stiprinti. Toks planas užtikrintų saugumą ir pasitikėjimą bei paklotų pamatus teigiamai ES ekonominės ir socialinės ateities perspektyvai.

2019 m. liepos 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų
komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽²⁶⁾ <https://agenceurope.eu/en/bulletin/article/12271/23>